

kon dus nooit populair worden, was daar te onhandelbaar voor. Bovendien, de burgerlijke woonhuisarchitectuur wenschte niet dat de vensters holle gaten zouden lijken, al was zij dol op groote glasruiten. De afsluitende functie, die de 18de eeuw had toegekend aan het netwerk van glasroeden werd nu overgenomen door de gordijnen, overgordijnen, glasgordijnen, rolgordijnen, en, niet te vergeten, groene horretjes met witte knopspijkertjes. Men kon toch niet voor Jan en alleman te koop zitten voor zijn groote spiegelruiten! Wel neen, het interieur was sacrosanct, mocht niet door vulgaire oogen van buiten worden bespied. Vrijwel de geheele vensteropening wordt dus gevuld met de draperiën, die deze eeuw zoo bewonderde, lange doeken en lappen, samen gehouden en even terzijde opgenomen door embrasses met kwasten. De architect had afgedaan, niet hij bepaalde het aspect van de vensters, maar de stoffeerder, de lapjesman. De gevel was alleen terrein van den architect, voor zoover het steen- en houtwerk betrof, de vensters, die vaak de helft van het geveloppervlak innemen, waren hem ontzegd.

De negentiende eeuw wilde de groote glasruiten, hoe grooter hoe beter, maar zij kon de afsluiting, die de 18de eeuw zoo onnavolgbaar had tot stand gebracht, niet missen. Zij zocht de oplossing van de moeilijkheid met onarchitectonische middelen te bereiken. Het venster is dan ook het grootste struikelblok geworden van de 19de eeuwsche architectuur. De gevel valt uiteen, wordt rommelig. Men verliest ook alle begrip voor de beteekenis van het „raam”. De achttiende eeuw had kozijnhout en roeden in lichte kleuren geschilderd, waardoor dit heele samenstel zich duidelijk afteekende tegen de donkerte daarachter. Tegen het eind van de 19de eeuw ziet men niet meer in dat zulk een contrast van licht op donker de eenige mogelijkheid was om de laatste verdeelroeden die nog waren overgebleven, een architectonische beteekenis te geven. Men begon ze in donkere kleuren te schilderen, waardoor zij voor het oog geheel wegvielen. Ook de oude 18de eeuwsche gevels werden op die wijze bewerkt, en daardoor geheel verminkt.

Toen de 18de eeuwsche traditie geheel was ontaard en vervallen, kwam de periode van stijlimitaties. De school van Dr. P. J. H. Cuypers bracht de Gothiek in de mode, waarvan de herleving sterk werd bevorderd door het herstel der hierarchie van de Roomsche-Katholieke kerk. Niet alleen kerken werden in gothieken en neogothieken trant gebouwd, ook groote openbare gebouwen, al trachtte men, om een „neutralen” indruk te maken, hier en daar met renaissance vormen den gothieken indruk te verzachten. Deze herleving van de Gothiek bracht den doodsstek toe aan het schuifraam. Ook de vensters moesten weer op middeleeuwsche, of op de manier van de vroege Renaissance worden behandeld. Geen onderdeel leende zich echter slechter voor repristinatie dan het „burgerlijk” venster.

De eischen van de practijk verlangden veel lichttoevoer, groote ruiten